

Lääkäriin profession eettinen pohja

Amos Pasternack

Lapin lääkäri-seura 17.04.09

Professio

- Ammatti, joka perustuu monimutkaisten tietojen ja taitojen hallintaan. Kutsumusammatti, jossa käytetään tieteeseen tai koulutukseen perustuvaa tietoa tai siihen perustuvaa taitoa toisten hyväksi. Profession jäsenille on ominaista korkea ammattitaito, koskemattomuus ja moraalisuus, altruismi ja yleisen hyvän tuottaminen. Profession ja yhteiskunnan välillä on tähän pohjautuva sopimus, joka turvaa professionille ammatin harjoittamisen autonomian ja itsesääätelyn etuoikeuden. Profession ja niiden jäsenet ovat vastuussa tekemisestään palveluiden saajille ja yhteiskunnalle.

Modifioitu Oxford English Dictionary (Cruess et al. MJA 2002).

Professionalismi

- Profession jäsenten sitoutuminen yhteisiin ammattieettisiin velvoitteisiin ja hyvän ammatinharjoittamisen ihanteeseen
- Arvoja, toimintoja ja käytöstä, jotka tukevat yleisön luottamusta lääkäreihin
- Lääkärin tieto, kliiniset taidot ja arvostelukyky palvelemissa ihmisten hyvinvoinnin suojelua ja palauttamista

Professionalismi

- Tavoitteet toteutuvat potilaan ja lääkärin kumppanuudessa
- Pohjalla molemminpuolinen kunnioitus, luotettavuus ja vastuu
- Luottamus on avainasemassa:
 - lääkäriin
 - järjestelmään

Professionalismi

- Professionalismi elää ajassaan
- Heijastaa odotuksia, joita yleisöllä on lääkäreitä kohtaan ja lääkäreillä yhteiskuntaa kohtaan
- Arkityössään lääkärit sitoutuvat ammattieettisiin velvoitteisiinsa
- Keskeistä on lääkärin velvoite hoitaa potilaita parhaan kykynsä mukaisesti

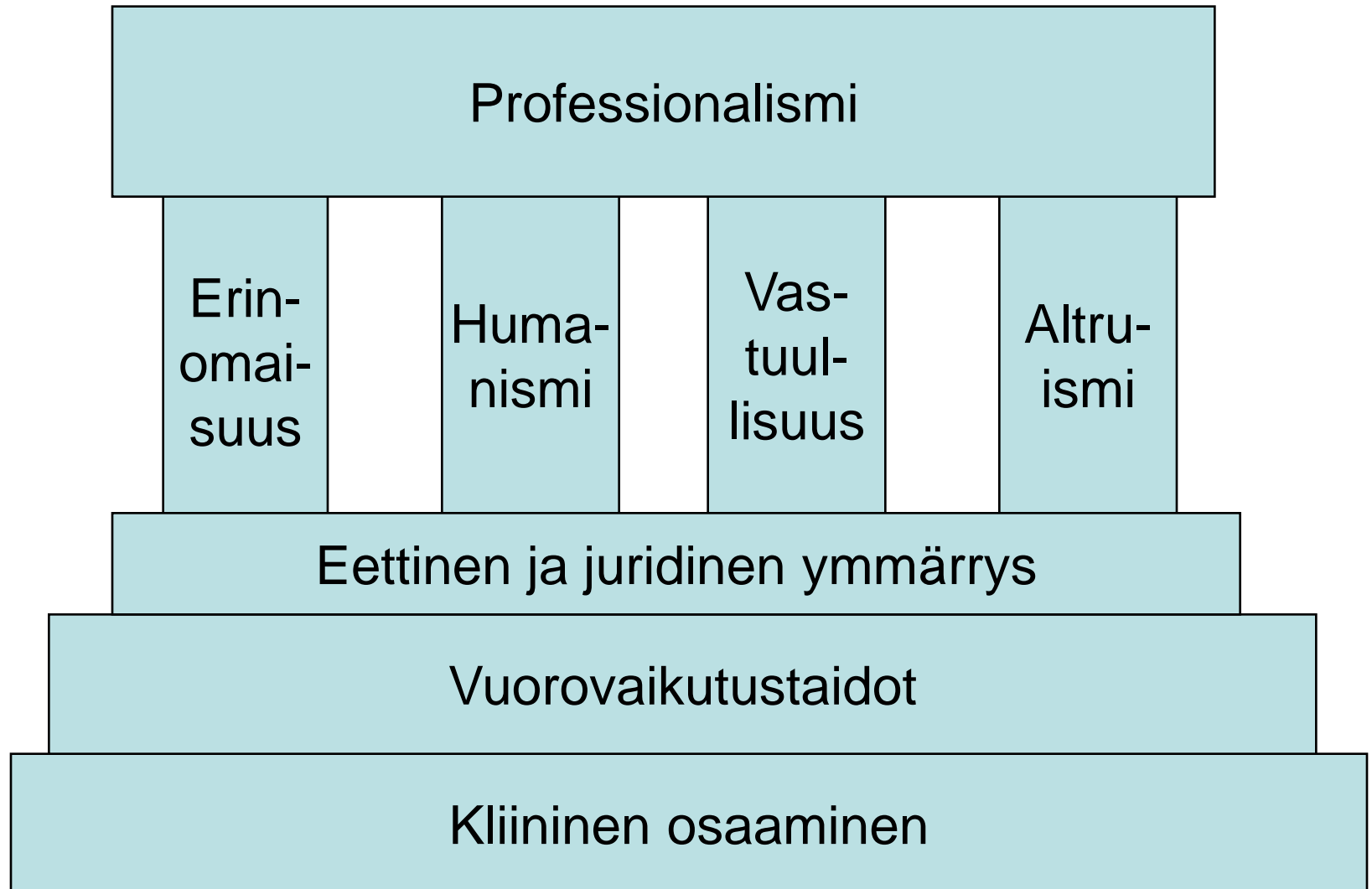
Ammattieettiset velvoitteet

- Hoitamisen velvoite
- Altruismi, oman edun toissijaistaminen potilaan etuun nähden
- Korkea ammattitaito, sen ylläpitäminen ja kehittäminen
- Yleisten lääkärin etiikan periaatteiden noudattaminen
 - vaitiolovelvollisuus, rehellisyys, lahjomattomuus, potilaan tahdon kunnioittaminen

Ammattieettiset velvoitteet

- Humanististen arvojen kunnioittaminen
 - empatia, myötätunto, luotettavuus, auttamisen halu
- Kumppanuus terveydenhuollon muiden ammattilaisten kanssa
- Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteuttaminen
 - tasa-arvon edistäminen, syrjinnän estäminen

Professionalismin määritelmä. Arnoldin ja Sternin mukaan, 2006.



Erinomaisuus (excellence)

- Osaaminen
- Vuorovaikutus
- Eettinen ymmärrys
- Pyrkimys kohti huipputasoista osaamista
 - Elinikäinen oppiminen
 - Laadun parantaminen
 - Uuden tiedon tuottaminen

Humanismi

- Kiinnostus ihmisyyttä kohtaan
- Potilaan hoitaminen yksilönä
- Potilaan autonomian kunnioittaminen
- Empatia ja myötätunto
- Rehellisyys, luottamuksellisuus, luotettavuus
- Erehtyväisyyden hyväksyminen ja virheiden avoin myöntäminen

Vastuullisuus

- Vastuu eettisten periaatteiden jatkuvuudesta ja toteutumisesta
- Hoitamisen velvoite
- Velvollisuus toimia yhteistyössä th:n ammattilaisten kanssa
- Ottaa tarvittaessa vastaan johtamisen tehtäviä tai olla johdettavana

Vastuullisuus

- Vastuu profession itsesäätelystä
 - Ammatillinen osaaminen ja eettisyys
- Potilas-lääkärisuhdetta häiritsevät eturistiriidat käsitellään vastuullisesti ja eettisesti
 - Kaupallisten tahojen edut
 - Sidonnaisuuksien avoin paljastaminen
 - Toimiminen sosiaalisen tasa-arvon puolesta

Altruismi

- Toimiminen toisten hyvinvoinnin puolesta
- Oman edun toissijaistaminen

Profession oikeudet

- Oikeus taudinmääritykseen ja hoitoihin
 - tarvittaessa oikeus astua ruumiillisen koskemattomuuden alueelle ja saada luottamuksellisia tietoja
- Ammattikunnan ja ammatinharjoittajan autonomia
- Etuoikeus itsesäätelyn kautta huolehtia profession toiminnan korkeasta laadusta ja etiikasta

Lääkärin kliininen autonomia

Monen mielestä professionalismin tärkein osa

- Lääkäri toteuttaa parhaaksi katsomansa tietoon ja taitoon pohjautuvat valinnat
- Luo pohjan potilaan ja lääkärin väliselle luottamukselliselle hoitosuhteelle
- Ei ole lääkärin vallan tai mielivallan toteuttamista

Kollegiaalisuus

- Oleellinen osa professionalismia
- Tulee sisältää ammattikunnan sisäisen kontrollin ja itsesäätelyn
- Vain siten viestittyy profession uskottavuus
- Kollegoille osoitetaan suvaitsevuuutta ja ystävyyttä
- Esimiehet ovat malleja

Kollegiaalisuus

- Rehellisyys
- Erehtymisen mahdollisuus hyväksytään ja virheet otetaan avoimeen käsittelyyn syyllistä etsimättä
- Kysytään toisen lääkärin mielipidettä
- Potilaita hoidetaan yhdessä erikoisalojen välisiä rajoja rikkoen
- Lisätään kollegojen välistä suoraa kommunikointia (face-to-face)

Lääkäriin työtä ja professiota muuttavia ilmiöitä

- Teknologian kehitys ja hoitomahdollisuuksien lisääntyminen
- Väestön ikärakenteen muutos
- Kroonisten sairauksien määrän kasvu
- Monisairaiden osuuden kasvu
- Medikalisaatio

Lääkäriin työtä ja professiota muuttavia ilmiöitä

- Erikoissairaanhoidon pirstoutuminen;
”heimokulttuurien” syntyminen
- Lääketieteen teknistyminen ja sen
humanis-tisten arvojen heikkeneminen
- Tietotekniikan sovellukset
- Uuden tiedon tulva
- Potilaiden itsemääräämisoikeus ja
lisääntynyt tieto

Lääkäriin työtä ja professiota muuttavia ilmiöitä

- Yksilöllisyyden korostuminen ja solidaarisuuden heikentyminen
- Suhtautuminen eutanasiaan
- Suoran ja välillisen ohjauksen lisääntyminen
 - suositukset ja säännöt
- Lääkärien vähenevä osallisuus terveydenhuollon johtamiseen
- Terveysalan viehätysvoiman väheneminen ja työvoimapula

Lääkäriin työtä ja professiota muuttavia ilmiöitä

- Taloudellisten arvojen ylikorostuminen
- Teollisuuden ja kaupan periaatteiden soveltaminen terveydenhuoltoon
 - kilpailuttaminen
- Taloudellista etua omistajilleen tavoittelevien terveydenhuollon organisaatioiden lisääntyminen; yksityistäminen
- Lääkärien arvot muuttuvat: koti-perhe-työ-vapaa-aika

Onko professionalismismi uhattuna ?

- Ristiriidat uhkaavat repiä professiota hajalle
 - Tavoitteena yksilön paras/ utilitaristinen useamman paras
 - Solidaarisuus potilaalle/ organisaation etu
 - Yhteisöllisyys/ yksilöllisyys
 - Profession moraaliset normit/ ulkopuolisen yhteisön moraaliset normit (uskonnolliset ja maalliset yhteisöt, ansaintalähteet)

Onko professionalismia uhattuna ?

- Profession sisäinen yhtenäisyys kärsii
 - julkisen th:n taakka/ yksityisen keveys
 - vastuun epätasa-arvoinen jakautuminen
 - eriarvoinen palkkaus
 - eriasteinen sitoutuminen työhön
 - huonon johtamisen seurauksena

Julkilausumia professionalismin vahvistamiseksi

- Medical Professionalism Project. Medical professionalism in the new millennium: A physician's charter. Lancet 2002;359:520-2
- Lääkärin etiikka ja terveydenhuollon ongelmat. Duodecim 2003;119:694-5
- Doctors in society. Medical professionalism in a changing world, 2005. www.rcplondon.ac.uk/pubs/books/docinsoc

Miten professionalismiksi turvataan?

Eettisyys ja yhteiset arvot

- Sitoutuminen toimimaan potilaiden parhaaksi
 - Hyvä hoito, myötäeläminen, rehellisyys ja lahjomattomuus, kunnioitus, altruismi
- Sitoutuminen kliinisen autonomian ja itsesääntelyn toteuttamisen periaatteisiin
 - Yhteiskunnan ja potilaiden luottamus ei tule itsestään vaan se on lunastettava

Miten professionaalisuus turvataan?

Eettisyys ja yhteiset arvot

- Kliininen autonomia turvaa potilaalle parhaan käytettävissä olevan hoidon
 - Autonomian puolustaminen on erityisen tärkeitä terveydenhuollon ajankohtaisten muutosten paineessa
 - Yhteiskunnan ja potilaiden on voitava luottaa siihen että lääkäreiden autonomia ja itsesäätely toteutuvat oikealla tavalla
 - Siksi lääkäreillä tulee olla yhteiset terveydenhuoltoa koskevat arvot ja yhteinen käsitys eettisestä toiminnasta

Miten professionaalisuus turvataan?

Profession yhtenäisyys

- Lääkäriin työssä terapeuttisella voimalla on merkitystä
 - Työtä ei voi eikä pidä objektivoida
 - Taudin hoito voi olla persoonatonta mutta potilaan hoito on aina hyvin persoonallista
 - Potilas-lääkäri suhteen jatkuvuus on tärkeää
 - On paha jos lääkärikunnan yhtenäisyys hajoaa
 - taloudellisten intressien vuoksi
 - erilaisten toimintatapojen seurauksena

Lopuksi

- Jokaisen lääkärin ja lääkärijärjestön asia on pohtia profession muuttumiseen vaikuttavia tekijöitä ja toimia profession keskeisten arvojen säilymiseksi uudessa tilanteessa
- Vain professionalismmin varassa on mahdollista turvata potilaiden, lääkäreiden ja yhteiskunnan keskinäinen luottamus, johon hyvä hoito pohjautuu
- Lääkärien perus- ja täydennyskoulutuksella on tässä tärkeä tehtävä